

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 3 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутидинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulug'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYIY KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISHNING AYRIM MASALALARI	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNII- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHALTLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025

Accepted: 5 March 2025

Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

METHODS OF ANALYSIS OF TEACHERS' PEDAGOGICAL COMPETENCE

Mengliyev Bobur Normamatovich

Termez State University of Engineering and Agrotechnologies

Socio-Senior Lecturer of the Department of Humanities

Abstract. This article examines the various methods used to analyze teachers' pedagogical competence and highlights their importance in improving educational outcomes. Pedagogical competence encompasses a teacher's ability to effectively deliver instruction, engage students, and adapt teaching strategies to meet the diverse learning needs of students. By examining the strengths and limitations of each method, the article aims to provide insights for educational institutions seeking to improve teacher performance and student achievement.

Keywords: teachers, pedagogical competence, analysis methods, learning outcomes, teaching strategies, assessment tools.

O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI

Mengliyev Bobur Normamatovich

Termiz davlat muhandislik va agrotekhnologiyalari universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishda qo'llaniladigan turli usullar o'rganilib, ularning ta'lim natijalarini oshirishdagi ahamiyati ta'kidlangan. Pedagogik kompetensiya o'qituvchining ta'limni samarali olib borish, o'quvchilarni jalb qilish va o'quvchilarning turli ta'limga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish uchun o'qitish strategiyalarini moslashtirish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Har bir usulning kuchli tomonlari va cheklovlarini o'rganib chiqilib, maqola o'qituvchilar faoliyatini va talabalar muvaffaqiyatini yaxshilashga intilayotgan ta'lim muassasalari uchun tushunchalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: o'qituvchilar, pedagogik kompetensiya, tahlil usullari, ta'lim natijalari, o'qitish strategiyalari, baholash vositalari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N76>

Kirish. Zamonaviy jamiyat ta'lim tizimi oldiga yuqori malakali, intiluvchan, raqobatbardosh, tashabbuskor, ma'naviy va jismoniy sog'lom shaxslarni tarbiyalab berish talabini qo'ymoqda. 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasida "yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash, oliy ta'lim muassasalarida kompetentli ilmiy pedagogik kadrlar zaxirasini yaratish" vazifasi belgilandi [1]. Kompetentli pedagog — u kim? Uning shakllanish jarayoni qanday kechadi kabi savollar tug'iladi. Shu nuqtai nazardan "kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalar mazmun mohiyatini aniqlashimiz muhimdir. Har qanday o'qituvchi ham "kompetentlik" nimani anglatishini va u "kompetensiya"dan nimasi bilan farq qilishini bilavermaydi. "Kompetentlik" tushunchasi pedagogning ma'lumoti, ko'nikmasi, qobiliyati va tajribasini o'z ichiga oladi. Boshqacha aytganda, uning ma'lum bir ish turini bajarish qobiliyati

hisoblanadi. Aslida, ikkala atama o'xshashdir. Kompetensiya bilimlarning umumiyligi va ularning odamlarda mavjudligini anglatadi, kompetentlik — bu bilimlarni ish jarayonida ishlatish darajasini anglatadi. O'qituvchilar talabalar uchun ta'lim tajribasi va natijalarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Samarali o'qitish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlarni o'z ichiga olgan pedagogik kompetensiyalari mazmunli o'rganishga yordam berishda markaziy o'rin tutadi. Ta'lim tizimlari uzluksiz takomillashtirishga intilayotganligi sababli, samarali o'qitishga hissa qo'shadigan omillarni tushunish va baholash hech qachon muhim bo'lmagan. O'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishning turli usullari mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos afzallik va qiyinchiliklarga ega. Bular sinf dinamikasi haqida tushuncha beradigan kuzatuv tadqiqotlaridan tortib, o'qituvchilarga o'z amaliyoti haqida fikr yuritish imkoniyatini beruvchi o'z-o'zini baholash vositalarigacha. Tengdoshlarni baholash hamkorlikdagi kasbiy o'sishga yordam beradi, standartlashtirilgan baholash esa samaradorlikni o'lchash uchun mezonlarni taklif qiladi. Ushbu xilma-xil usullarni tushunish ta'limdagi pedagogik mukammallikni aniqlash, targ'ib qilish va qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Metodologiya. Mazkur maqolani yozishda bir necha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari – maqola va kitoblaridan foydalanildi.

Natija va muhokama. Bugungi kunda respublikamizda milliy ta'lim tizimining huquqiy asoslarini shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratilgan. Shu bilan birga, amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim tizimi va uning mazmun-mohiyatini yanada takomillashtirishga zamin yaratdi.

Mamlakatimiz Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, “Biz ta'lim va tarbiya tizimining barcha bo'g'inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o'zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz”. Hozirgi kunda ta'lim samaradorligini oshirish, mutaxassislarning kasbiy kompetentlik darajasini rivojlantirish, pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga yo'naltirish hamda oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish dolzarb vazifalar qatoriga kiradi. Shu bilan birga, ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish va maqsadli yo'naltirish oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jamiyatni isloh qilish, uni tashqi dunyoga yanada ochiq va yangi texnologiyalar hamda bilimlarga yo'naltirilgan holga keltirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. U nafaqat jamiyatning rivojlanish istiqbollari, balki har bir insonning shaxsiy faoliyatini ham belgilaydi. Bugungi mehnat bozorida kuchli raqobat sharoitida barqarorlikni saqlab qolish va muvaffaqiyatga erishish uchun har bir mutaxassis kasbiy kompetentlikka ega bo'lishi va uni doimiy ravishda rivojlantirib borishi zarur.

Shunday ekan, kompetentlik tushunchasi nimani anglatadi? Kasbiy kompetentlik qanday sifatlarni o'z ichiga oladi? Pedagog qanday kompetentlik xususiyatlariga ega bo'lishi kerak? Ushbu savollar yuzasidan fikr yuritish muhimdir. Ingliz tilidagi “competence” tushunchasi lug'aviy jihatdan “qobiliyat” ma'nosini bildiradi. Mazmun jihatidan esa u “faoliyat davomida nazariy bilimlardan samarali foydalanish, yuqori darajadagi kasbiy mahorat, malaka va iqtidorni namoyon etish qobiliyati” sifatida tushuniladi.

Pedagogik kompetensiya samarali o'qitish uchun zarur bo'lib, o'quvchilarning ta'lim natijalari va umumiy ta'lim muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi. Ushbu kompetensiyani tushunish va baholash nafaqat o'qituvchilarning malakasini oshirish, balki ta'lim muassasalari

faoliyatini yaxshilash uchun ham muhimdir. O'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishning turli usullari mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos kuchli va cheklovlariga ega.

O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishishi xalq ta'limi muassasalarining oldiga yangi demokratik davlatning fuqarolarini shakllantirishdek muhim vazifani qo'ydi. Shunday qilib, ta'lim-tarbiya tizimini modernizatsiya qilish – yosh avlodni tarbiyalashda samarali mexanizmlarni topish, ta'lim jarayonini zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish, uni ma'naviy jihatdan yangilash hamda tarkibiy tuzilishini texnik va texnologik jihatdan qayta shakllantirishni o'z ichiga oluvchi jarayondir. Ushbu jarayon komil inson tarbiyasiga mos ravishda amalga oshirilishi lozim. Uzluksiz ta'lim tizimini modernizatsiyalash O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining eng muhim muammolaridan biri hisoblanadi. Shu bois, respublikadagi har bir ta'lim muassasasi tayyorlayotgan kadrlar sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Fan va ishlab chiqarishda nanotexnologiyalar rivojlanayotgan bir davrda, yangi avlod darsliklarini yaratish, ta'limda reyting tizimini joriy etish, turli yo'nalishlardagi nazoratlarni amalga oshirish, faol o'qitish usullaridan foydalanish kabi tashkiliy ishlar bo'lg'usi pedagog kadrlarning zamon talablariga mos bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishini ta'minlashga xizmat qiladi.

O'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishning eng ko'p qo'llaniladigan usullaridan biri bu sinfda kuzatishdir. Ushbu sifatli yondashuv baholovchilarga o'qituvchilarning o'quvchilar bilan qanday munosabatda bo'lishlari, darslarni o'tkazishlari va sinf dinamikasini boshqarishlari haqida bevosita guvoh bo'lish imkonini beradi. Baholashning o'ziga xos yo'nalishiga qarab kuzatishlar tuzilgan yoki tuzilmagan bo'lishi mumkin. Strukturaviy kuzatishlar odatda baholanishi kerak bo'lgan muayyan vakolatlar va xatti-harakatlarni tavsiflovchi standartlashtirilgan rubrikani o'z ichiga oladi. Bu usul kuzatuvchiga oldindan belgilangan mezonlar asosida obyektiv fikr bildirish imkonini beradi, bu esa o'qituvchining amaliy faoliyatidagi kuchli va zaif tomonlarini aniqlashni osonlashtiradi.

Biroq, sinfdagi kuzatishlar o'zlarining kamchiliklariga ega. Kuzatuvchining mavjudligi o'qituvchilarning xatti-harakatlarini o'zgartirishi mumkin, bu esa "Hawthorne effekti" deb ataladigan narsaga olib keladi. O'qituvchilar baholanayotganini bilganlarida boshqacha harakat qilishlari mumkin, bu ularning odatiy amaliyotini to'g'ri baholashni qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, kuzatish subyektiv bo'lishi mumkin, chunki turli kuzatuvchilar bir xil xatti-harakatlarni turli yo'llar bilan izohlashlari mumkin. Ushbu muammolarni yumshatish uchun o'qituvchining pedagogik malakasi bo'yicha yanada yaxlit nuqtai nazarga erishish uchun turli kuzatuvchilardan foydalangan holda vaqt davomida bir nechta kuzatishlar o'tkazish foydalidir.

O'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishning yana bir samarali usuli bu o'z-o'zini baholashdir. Ushbu yondashuv o'qituvchilarga o'zlarining ta'lim strategiyalari, kuchli tomonlari va takomillashtirish sohalari haqida tanqidiy fikr yuritish imkoniyatini beradi. O'z-o'zini baholash vositalari, masalan, aks ettiruvchi jurnallar, so'rovlar va nazorat ro'yxatlari o'qituvchilarni o'z faoliyatini asosiy vakolatlar bo'yicha baholashga undaydi. Bu usul o'z kasbiy o'sishiga egalik hissini uyg'otadi, o'qituvchilarni takomillashtirish yo'lida faol qadamlar tashlashga undaydi.

Biroq, o'z-o'zini baholash o'zining qiyinchiliklaridan holi emas. O'qituvchilarda o'zlarining pedagogik malakalarini to'g'ri baholash uchun ko'nikma yoki xolislik yetishmasligi mumkin, bu esa potensial noto'g'ri qarashlarga olib keladi. Bundan tashqari, o'z-o'zini aks ettirish vaqt va majburiyatni talab qiladi, bu o'qituvchilarning band hayotida kam bo'lishi

mumkin. Shu sababli, o'z-o'zini baholash boshqa baholash usullari, masalan, tengdoshlarni baholash yoki kasbiy mahoratni oshirish bo'yicha seminarlar, pedagogik kompetensiyani tahlil qilishda yanada yaxlit yondashuvni yaratish bilan birgalikda samarali bo'ladi [1].

Tengdoshlarni baholash o'qitish samaradorligini tahlil qilishning yana bir qimmatli usulini taqdim etadi. Bu jarayon o'qituvchilarning bir-birlarining darslarini kuzatish va konstruktiv fikr bildirishlarini o'z ichiga oladi. Tengdoshlarni baholash o'qituvchilar o'rtasida hamkorlik madaniyatini rivojlantirishi mumkin, bu ularga ilg'or tajriba almashish va bir-birining tajribasidan o'rganish imkonini beradi. Bundan tashqari, hamkasblarning fikr-mulohazalari o'qituvchilarga ko'proq rezonans berishi mumkin, chunki ular kasbning qiyinchiliklarini bevosita tushunadilar [3, 45-bet].

Biroq, tengdoshlarni baholash to'siqlarga duch kelishi mumkin, jumladan, maxfiylik muammolari va shaxsiy munosabatlarga asoslangan noto'g'ri qarashlar ehtimoli. Ushbu muammolarni hal qilish uchun mulohazalar jazo chorasi emas, balki doimiy takomillashtirish jarayonining bir qismi sifatida qaraladigan qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish juda muhimdir. Samarali fikr-mulohazalarni ta'minlash va ochiq muloqotni rivojlantirish bo'yicha treninglar tengdoshlarni baholash samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin [2, 200-bet]. Pedagogik kompetentlikni rivojlantirish uchun pedagog faoliyati davomida muhim kasbiy sifatlarni shakllantirish zarur. Bunga pedagogik vazifalar va maqsadlarni belgilash va o'zgartirish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, taqqoslash va tasniflash, qaror qabul qilish, pedagogik tafakkur va intuitsiyani rivojlantirish, tahlil qilish, baholash, o'zini o'zi tuzatish hamda pedagogik refleksiya kabi jarayonlar kiradi. Pedagogik kompetentlikning rivojlanishi bevosita faoliyat jarayonida ro'y beradigan o'zgarishlar, motivatsiya, maqsadlar, yangi usul va vositalarni qo'llash bilan bog'liq. O'qituvchi faoliyati turli pedagogik o'zgarishlar asosida shakllanadi.

Pedagogik mahoratga ega bo'lgan o'qituvchi tarbiya jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengishga qodir bo'lgan yetakchi sifatida namoyon bo'ladi. U yosh avlodning ichki dunyosini chuqur tushunadi, ularning hissiyotlarini his qila oladi va o'quvchilarga ehtiyotkorlik va mohirlik bilan yondashadi. Pedagog shuningdek, donolik, ijodiy dadillik, ilmiy tahlil qilish qobiliyati, keng fikrlash va tasavvurga ega bo'lishi kerak. Pedagogik mahorat nafaqat pedagogik bilim va fahm-farosatni, balki pedagogik texnikaga oid ko'nikmalarni ham o'z ichiga oladi. Bu esa tarbiya jarayonida kam resurs sarflab yuqori natijalarga erishishga imkon yaratadi.

Shuningdek, pedagogik mahorat va kompetentlik o'qituvchidan ortiqcha kuch-g'ayrat, qat'iyat, tirishqoqlik, izlanish, yangi muhit va jamoaga moslashish, samimiyat, halollik, o'tkir aql-idrok hamda muammolarni turli usullar bilan hal qilish qobiliyatini talab qiladi. Standartlashtirilgan baholash vositalari o'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishning yana bir mashhur usuli hisoblanadi. Ushbu vositalar standartlashtirilgan testlar, ish faoliyatini baholash va hatto talabalarning fikr-mulohazalarini o'rganishni o'z ichiga olishi mumkin.

Standartlashtirilgan baholashlar o'qitish samaradorligi bo'yicha qimmatli ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin, bu esa ta'lim muassasalariga turli o'qituvchilar va sinflar bo'yicha ish faoliyatini solishtirish imkonini beradi. Ular, ayniqsa, qo'shimcha tekshirishni talab qilishi mumkin bo'lgan tendensiyalar va naqshlarni aniqlash uchun foydalidir.

Shunga qaramay, standartlashtirilgan baholashga tayanish murakkab o'qitish amaliyotini haddan tashqari soddalashtirishga olib kelishi mumkin. Ushbu vositalar o'quvchilarning turli ehtiyojlari yoki o'qitish samaradorligiga ta'sir qiluvchi tashqi omillar kabi sinfning kontekstual nuanslarini qamrab olmasligi mumkin. Bundan tashqari, standartlashtirilgan baholashlar beixtiyor testlarga tayyorgarlik ko'rishga e'tiborni kuchaytiradi, bu esa kengroq ta'lim maqsadlaridan voz kechishi mumkin. Shu sababli, standartlashtirilgan baholashlar muhim tushunchalarni berishi mumkin bo'lsa-da, ular tahlilning sifatli usullarini almashtirish emas, balki to'ldirishlari kerak.

So'nggi yillarda texnologiyadan foydalanish o'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilishning istiqbolli yo'li sifatida paydo bo'ldi. Raqamli platformalar o'qituvchi faoliyati va talabalarning faolligi bilan bog'liq ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish imkonini beradi. Masalan, darslarning videoyozuvlarini o'qituvchilarning o'zlari yoki tengdoshlari ko'rib chiqishlari mumkin, bu esa amaliyotlar bo'yicha chuqur munozara va mulohaza yuritish imkonini beradi. Ta'limni boshqarish tizimlari (LMS) shuningdek, o'qituvchilar va ma'murlarga ta'lim strategiyalari bo'yicha ongli qarorlar qabul qilish imkonini beruvchi talabalar samaradorligi haqida qimmatli ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin [4, 635-bet].

Pedagogik kompetensiyani tahlil qilish texnologiyasining imkoniyatlariga qaramay, muammolar hamon saqlanib qolmoqda. Ma'lumotlarning maxfiyligi va axloqiy masalalarni diqqat bilan ko'rib chiqish kerak va o'qituvchilar baholash uchun texnologik vositalardan samarali foydalanish uchun treningni talab qilishi mumkin [5, 470]. Bundan tashqari, texnologiyaga haddan tashqari ishonish professional rivojlanishda insoniy fikr-mulohazalar va shaxslararo munosabatlarning ahamiyatini kamaytirishi mumkin [6, 110-bet].

Mamlakatimizda bugungi kunda mehnat bozorida yuzaga keladigan kuchli raqobatga bardoshli bo'lish ehtiyoji har bir mutaxassisni o'zida kasbiy kompetentlik va unga xos sifatlarni tarkib toptirishga undaydi. Lug'aviy jihatdan "qobiliyat"ni anglatadigan, mazmunan esa "faoliyat jarayonida nazariy bilimlardan samarali foydalanish, yuksak kasbiy malaka, mahorat va iqtidorni namoyon etish" tushunchasini ifodalovchi kompetentlik muayyan sifatlarni o'z ichiga oladi. Pedagog kadrlarni tayyorlash sifatini sezilarli darajada oshirish va uning mazmunini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun pedagogik va kasbiy bilimlarning uyg'unligini ta'minlash zarur.

Pedagogik va texnik bilimlarning fan, ta'lim, texnologiya va iqtisodiyot sohalaridagi o'zgarishlar asosida integratsiyalashuvi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa pedagoglarni tayyorlash jarayonini tubdan isloh qilish va kasbiy kompetentlikni shakllantirish texnologiyasini yaratishda muayyan o'zgarishlarni amalga oshirish zaruratini keltirib chiqaradi.

Xususan, pedagogga xos kasbiy kompetentlik doirasida ijtimoiy, maxsus (psixologik, metodik, informatsion, kreativ, innovatsion hamda kommunikativ), shaxsiy, texnologik va ekstremal kompetentlik kabi jihatlar aks etadi. Pedagogning kasbiy kompetensiyasi o'quv va tarbiya jarayonining samarali va muvaffaqiyatli tashkil etilishini ta'minlaydi. Kasbiy kompetensiyani egallash uchun esa pedagog o'z-o'zini doimiy ravishda rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi lozim.

O'qituvchilarning pedagogik malakasini tahlil qilish turli usullarni ko'rib chiqishni talab qiladigan ko'p qirrali ishdir. Sinfidagi kuzatishlar, o'z-o'zini baholash, tengdoshlarni baholash, standartlashtirilgan baholash va texnologik vositalarning har biri o'qitish samaradorligi haqida

o'ziga xos tushunchalarni beradi [7, 480-bet]. Har bir usul o'zining kuchli va cheklovlariga ega bo'lsa-da, sifat va miqdoriy usullarni o'zida mujassam etgan kompleks yondashuv pedagogik kompetensiyani yanada nozikroq tushunishga yordam beradi. Ushbu xilma-xil usullarni qo'llash orqali ta'limning manfaatdor tomonlari o'qitish amaliyotini yaxshilashi, kasbiy o'sishni rag'batlantirishi va pirovardida talabalarning ta'lim natijalarini yaxshilashi mumkin [8, 7-bet]. Ta'lim sohasi rivojlanishda davom etar ekan, pedagogik malakani baholash va oshirishga sodiqlik ta'lim kelajagini shakllantirishda har doimgidek muhim bo'lib qolmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ta'lim sifatini yuksaltirish jarayonida o'qituvchilarning pedagogik malakasini chuqur tahlil qilish katta ahamiyat kasb etadi. Ta'lim muassasalari sifat va miqdoriy usullarni uyg'un qo'llash orqali o'qitish samaradorligini aniq baholashi hamda takomillashtirish yo'nalishlarini belgilashi mumkin. Har bir usul jadvalga o'ziga xos kuchli tomonlarni olib keladi va ularning o'ylangan integratsiyalashuvi pedagogik amaliyotga yanada boyroq qarashga olib kelishi mumkin. Ushbu keng qamrovli tushuncha nafaqat o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, balki pirovardida talabalarga ham foyda keltiradi. Ta'lim landshafti rivojlanishda davom etar ekan, o'qitish va o'qitishning to'liq imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uchun ushbu tahlil usullarini doimiy ravishda takomillashtirish zarur.

Pedagogning kasbiy kompetentligini shakllantirish bo'yicha quyidagi takliflarni berish mumkin bo'ladi: 1) kasbiy faoliyatda ko'p uchraydigan har qanday nostandart vaziyatlarda mustaqil ravishda qaror qabul qila olishga, shuningdek, yaxlit jarayonning barcha voqea va hodisalari, dalillarini tahlil qila bilishga asos yaratadigan ilmiy tafakkurni rivojlantirish; 2) milliy va jahon madaniyatini egallaganlik, ta'lim olish jarayonini anglaganlik, o'zining pedagogik qobiliyatlarini takomillashtirish, o'z-o'zini rivojlantirishga yo'nalganlik, tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish kabi keng doirani o'z ichiga olgan mustaqil ta'limni tashkil etish.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. GOGOL'S, P. U. I. N. LINGUOCULTURAL FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN NV GOGOL'S WORK" THE INSPECTOR GENERAL.
2. Sayyora, R. (2023). DIGITAL PHILOLOGY: BRIDGING THE GAP BETWEEN INFORMATION SYSTEMS AND LINGUISTIC ANALYSIS. Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика), (4), 202-208.
3. Saydulloyeva, S., & Gulrux, S. (2024). JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA DO 'STLIK VA SABR-TOQAT TARANNUMI. Научный Фокус, 1(12), 45-46.
4. Mashrafjonovna, S. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA TEZ AYTISH VA TOPISHMOQLARNING O'RNI, ULARNI INNOVATION O'RGATISH USULLARI. Scientific Impulse, 1(9), 635-640.
5. Saydulloyeva, S. (2024). THE VIRTUE OF KNOWLEDGE AND ITS ESSENCE IN HADITHS. International Journal of Education, Social Science & Humanities, 12(3), 469-471.
6. Mirsanova, M. (2025). "A DAY IN THE GALAXY"-THE ARTISTIC INTERPRETATION OF SCIENCE. Академические исследования в современной науке, 4(1), 108-111.
7. Liakopoulou, M. (2011). Teachers' pedagogical competence as a prerequisite for entering the profession. European Journal of Education, 46(4), 474-488.
8. Sudargini, Y., & Purwanto, A. (2020). The effect of teachers pedagogic competency on the learning outcomes of students. Journal of Industrial Engineering & Management Research, 1(4), 1-8.

9. Bobur Normamatovich Mengliev .Problems of formation of pedagogical competence of physical education teachers. 4-25-2022.
10. Bobur Normamatovich Mengliyev. Trener-o'qituvchilar pedagogik kompetentligi va mahoratini shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarning nazariy asoslari. June, 2023 y.
11. Юсупов Д. С. Развитие спорта и физическая подготовка молодёжи с укреплением здоровья населения в условиях качественного преобразования Gospodarka i Innowacje. 23, 1-7, 2022

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).